

Kap. 10. Statlige garantiordninger

10.1 Innledning

I Nasjonalbudsjettet 1982 ble det uttalt at Finansdepartementet ville foreta en nærmere gjennomgang av de ulike statlige garantiordninger. Bakgrunnen var den sterke veksten det har vært i slike ordninger, samt de betydelige tap som flere av garantiordningene har eller trolig vil få. Det ble pekt på at det er en viktig oppgave for det ordinære kredittmarked å ta risiko og å spre risiko. Det ble spesielt understreket at det som hovedregel ikke bør finne sted en underprising av statlige garantier, men at premien må avspeile risikoen. Finanskomitéen sluttet seg enstemmig til en slik gjennomgang, jfr. Budsjettinnst. S. I for 1981—82.

Statens garantiansvar under de ulike garantiordninger utgjorde ved utgangen av 1981 i alt 72 035 mill. kroner av en samlet ramme på 106 561 mill. kroner. Det potensielle tap ved statlige garantier er i prinsippet lik det samlede garantiansvar. Enkelte garantiordninger har imidlertid i praksis hittil ikke innebåret noen risiko. Det gjelder bl. a. garanti for innskudd i Postsparebanken og for andre statsbankers innlån over obligasjonsmarkedet, som i det vesentlige gjelder Kommunalbanken og Industribanken. For garantier for markedslån til bedrifter, eksportkreditter m. v. vil på den annen side risikoen være betydelig. Tap ved f. eks. de garantiordninger som administreres av statsbankene ble om lag fordoblet fra knapt 60 mill. kroner i 1979 til mer enn 100 mill. kroner i 1981. Inntektene fra de samme ordningene var samtidig på mindre enn 3 mill. kroner. Erstatningsutbetalinger på den ordinære garantiordningen under Garanti-instituttet for Eksportkreditt utgjorde i 1981 148 mill. kroner. For 1982 forventes utbetalingene å bli på mer enn det dobbelte av dette. Også for 1983 ventes meget store tap. Ved utgangen av 1981 var utestående garantier under denne ordning 5 358 mill. kroner. Da er tilsagte men ennå ikke benyttede garantier på ialt 6 760 mill. kroner holdt utenfor. Tapene er betydelig høyere enn inntektene av provisjoner for denne garantiordningen som for de fleste andre statlige garantiordninger. Det er derfor en klar risiko for at store deler av tapene vil måtte dekkes ved bevilgninger over statsbudsjettet. Det kan også ventes betyde-

lige tap under særordningen i Garanti-Instituttet for Eksportkreditt.

For flere av de statlige garantiordninger vil det være ønskelig med en bedre styring. Ordningene er samtidig utformet slik og prisen satt så lavt at etterspørselen etter garantier ikke begrenses i rimelig grad. For øvrig er det viktig å merke seg at tapene vanligvis påløper flere år etter at garantiene er gitt.

10.2 Retningslinjer for nye garantier

Det er på denne bakgrunn nødvendig å trekke opp retningslinjer som i rimelig grad begrenser etterspørselen etter statlige garantier. Retningslinjene bør videre gi bedre styring med veksten i statens garantiansvar og bidra til å begrense tapene ved de ulike ordninger. Retningslinjene vil bli lagt til grunn for eventuelle nye garantiordninger, for nye statlige garantier under enkelte eksisterende garantiordninger og for nye enkeltgarantier som ikke gis under noen bestemt garantiordning. Under den sistnevnte kategori kommer bl. a. eventuelle statsgarantier for lån til statens aksjeselskaper. De fleste av disse selskapene tar opp lån uten statsgaranti. For disse selskapene vil en bare i begrenset grad kunne legge retningslinjene til grunn. Det foreslås imidlertid bl. a. at de skal betale garantiprovisjon på vanlig måte.

Regjeringen vil legge til grunn følgende retningslinjer:

10.2.1

De statlige garantiordninger bør i utgangspunktet være selvfinansierende. Ved alle garantiordningene skal det følgelig kreves en provisjon som gjenspeiler risikoen og administrasjonskostnadene ved ordningen. Dette gjelder med mindre noe annet er uttrykkelig bestemt. I den utstrekning en finner det hensiktsmessig å subsidiere enkelte ordninger skal dette skje ved løpende tilskudd over statsbudsjettet til hel eller delvis dekning av faktiske tap. Det må foregå en løpende vurdering av risikoen og risikopremien under de enkelte ordninger. Det er ønskelig — innenfor bestemte grenser — også å kunne justere premien på løpende garantier ved en årlig gjennomgang av ordningene. Dette er nødvendig dersom en skal sikre seg at en ordning er selvfinansierende. Også for ordninger som

ikke eksplisitt er forutsatt å være selvfinansierende, vil en slik adgang til premiejustering for løpende garantier være viktig for å kunne begrense statens tap under de ulike ordninger. For garantier som gis heretter, bør det vurderes om det skal tas forbehold om premiejustering. Dette vil være det samme som den vanlige adgang som gjelder for å foreta rentejusteringer på finansielle fordringer og gjeld.

10.2.2

Staten bør i sin garantistillelse stille seg som simpel kausjonist. Dette betyr at kreditor selv må sørge for inndrivelse hos debitor før han kan kreve garantisten (staten). For statsgaranterte lån med valutalisens er det fortsatt vært aktuelt å benytte selvskyldnerkausjon.

10.2.3

Det er viktig å sikre den best mulige bedriftsøkonomiske vurdering av det enkelte prosjekt. Det er derfor nødvendig at garantiordningene utformes slik at også det ordinære kredittapparat foretar en seriøs og grundig vurdering av prosjektene. Dette oppnår en ved å etablere en risikofordeling mellom staten og det private kredittapparat (banker, forsikring o.l.) på pro-rata basis for hvert enkelt lån. Det vil si at den som yter kreditten og garantisten (staten) dekker de tap som måtte oppstå med en på forhånd avtalt andel hver. Statens garantiansvar bør vanligvis begrenses til 50 pst. av tapene. I unntakstilfelle bør staten kunne dekke inntil 75 pst. av tapene på pro-rata basis. Ved garanti for politisk risiko under GIEK's særordning for utviklingsland bør staten om nødvendig kunne gå noe høyere. Det må fastlegges klare kriterier for de tilfeller hvor statens ansvar skal kunne gå utover 50 pst. Andre garantikonstruksjoner enn pro-rata ansvar må også kunne benyttes hvis staten i slike tilfeller under ingen omstendigheter kan komme dårligere ut enn ved et opplegg med pro-rata ansvar. En slik garantikonstruksjon er i praksis bare aktuell hvis det ordinære kredittapparat tar hele topprisikoen ved et prosjekt.

Det er viktig at det ordinære kredittapparat ved proratarisk ansvarsfordeling ikke løper en mindre risiko enn staten som garantist. Dette sikrer en mer tilfredsstillende bedriftsøkonomisk vurdering av de ulike prosjekter. Det betyr bl. a. at det private kredittapparat ikke må løse sitt garantiansvar ved å kreve deponering av tilsvarende beløp på separate konti eller på annen måte ved å kreve større sikkerhet enn staten, så som i form av

sikkerhetsobligasjon, kontragaranti osv. Slike eventuelle sikkerheter må derfor også deles proratarisk i samme forhold som selve lånegarantien. Generelt bør staten søke å sikre sitt garantiansvar best mulig.

10.2.4

Enkelte garantiordninger vil heretter bli styrt gjennom årlige tilsagnsrammer som fastsettes av Regjeringen i tilknytning til budsjettopleggene. Dette vil gjelde alle garantiordninger som underprises med mindre noe annet uttrykkelig blir bestemt. For ordninger hvor garantiprovisjon reflekterer den reelle tapsrisiko kan en i langt større utstrekning la etterspørselen bestemme omfanget av ordningen.

10.2.5

Støtte over statsbudsjettet til dekning av tap eller til hel eller delvis dekning av garantiprovisjon må finne sted på egne utgiftsposter (70-poster) i statsbudsjettet. For statsbanker som stiller garantier, må nettoinntektene av garantivirksomheten gå inn i et eget fond som tapene kan belastes for det er aktuelt med utbetalinger over statsbudsjettet over 70-poster for å holde fondet på et ønsket nivå.

10.2.6

Provisjon ved statsgarantier for lån opp tatt på det private kredittmarked settes i utgangspunktet til 0,75 pst. p. a. For ordninger hvor de forventede tap tilsier en klart høyere provisjonssats benyttes høyere provisjonssatser. Dette gjelder også for lån til statsbedrifter. For helt spesielt sikre lån kan det også være aktuelt å nytte en lavere sats enn 0,75 pst. p. a. Under samme garantiordning garantiprovisjon bør i noen grad kunne differensieres mellom de enkelte garantier.

10.2.7

Tap under garantiordninger — etter fradrag av gjenvunne beløp fra debitor på tidligere tap — må regnes som utnyttelse av garantirammen på samme måte som tilsagte garantier. Dette prinsipp gjelder i de fleste tilfeller også nå, men er ikke gjennomført konsekvent.

10.3 Statlige aksjeselskaper m. v.

Flere statlige aksjeselskaper og andre bedrifter som mottar statsstøtte, får mer eller mindre regelmessig anledning til å ta opp lån med statlig garanti. For 1981 gjaldt det bl. a. A/S Sydvaranger, Store Norske Spitsbergen Kulkompani, Tofte Cellulosefabrikk A/S & Co., Selskapet for industrivekstanlegg (SIVA) og Statoil. I alt ble det garantert for

låneopptak av slike bedrifter for vel 450 mill. kroner i 1981. Staten har til nå ikke beregnet seg provisjon for garantistillelse for låneopptak til de foretak det her er tale om. Dette innebærer en ikke ubetydelig subsidi- endring av deres virksomhet.

Bl. a. med sikte på å klargjøre subsidieringen av statens forretningsdrift vedtok Stortinget i vår å endre prinsippet for rentefast- setting ved statens lån til denne sektor etter samme prinsipper som Stortinget tidligere hadde vedtatt for statsbankene. Det er viktig at slike subsidier kommer klart frem slik at de politiske myndigheter kan styre omfanget og utviklingen av dem.

Ved garantier for nye lån til statsbedrifter m. v. vil en derfor legge til grunn at det blir krevet en rimelig provi- sjon som i utgangspunktet vil bli satt til 0,75 pst. p. a.

10.4 Endringer i eksisterende garantiordninger

10.4.1 Innledning

Enkelte eksisterende garanti- ordninger går i dag med så betydelige tap at en endring av ordningene er påkrevet når det gjelder nye garantier. Det vil bl. a. være nødvendig med justering av garanti- premier og årlige tilsagnsrammer for å sikre en rimelig grad av styring med ordningene.

For enkelte av ordningene vil selvfinansiering innebære en betydelig heving av garanti- premiene — i ett tilfelle opp til mer enn 4 pst. p. a. Generelt skal prosjekter med høy risiko også ha høy forventet avkastning for å kunne anses som lønnsomme. De burde følgelig for- ventes i utgangspunktet å kunne bære høye kapitalkostnader, inklusive garantiprovisjon. Andre hensyn vanskeliggjør dette. Det legges derfor i første omgang ikke opp til at disse ordninger skal være selvfinansierende. Provi- sjonen vil imidlertid bli hevet for i større grad å begrense etterspørselen etter slike garantier.

For garantiordninger hvor det ikke er hen- siktsmessig å bruke prismekanismen, vil år- lige rammer for garantistillelser være den mest hensiktsmessige form for styring av ordnin- gene. Stortinget og Regjeringen får da anled- ning til å vurdere omfanget av de statlige garantier i sammenheng med den økonomiske politikken og kredittopplegget for øvrig. Garantirammene vil kunne justeres i løpet av året dersom dette er nødvendig. En opp- når på denne måten både den nødvendige styring og den nødvendige fleksibilitet i bru- ken av de aktuelle statlige garantiordninger.

I det følgende vil en se nærmere på de garantiordninger hvor det ut fra foran nevnte retningslinjer er nødvendig å foreta juster- inger. Justeringene vil bare få virkning for nye garantier. I tillegg til de konkrete juster- inger som er nærmere omtalt nedenfor, leg- ges retningslinjene i avsnitt 10.2 til grunn også her.

10.4.2 Industrifondets garantier for lån

Lånene ytes av det private bankvesen og Industribanken. Garantiformen er simpel kau- sjon og det beregnes en garantiprovisjon på 0,5 pst. p. a. for innenlandske prosjekter og 1 pst. p. a. for utenlandsprosjekter. Det leg- ges til grunn at långiveren selv bør bære en del av risikoen, normalt 50 pst., men en går til tider under dette. Lånene sikres normalt mot pant, kausjon eller på annen måte.

Pr. 31. desember 1981 var det effektive ansvar under ordningen på 460 mill. kroner fordelt på 198 garantier. Garantifullmakten er på 1 001 mill. kroner.

Tapene under ordningen har vært betyde- lige. Samlet tap på ordinære lån de tre siste årene har vært vel 33 mill. kroner. Inntekter av garantiprovisjoner har samtidig vært knapt 6,5 mill. kroner. Tapspotensialet under denne ordningen er stort.

Med bakgrunn i de betydelige tap under denne ordningen bør garantiprovisjonen heves fra ½ pst. p. a. til 1 pst. p. a. for innenlandske engasjementer og fra 1 til 1,5 pst. p. a. for uten- landsengasjementer.

For å dekke tap under ordningen vil det likevel bli nødvendig med tilskudd over stats- budsjettet utover inntektene ved innbetalt provisjon. Dette kan skje ved gjenbevilgning- er til et eget fond over statsbudsjettet.

Det presiseres at långiveren generelt må bære minst 50 pst. av risikoen på pro-rata basis for hvert enkelt lån. I unntakstilfel- ler bør staten likevel kunne garantere for inntil 75 pst. av lånet på pro-rata basis. Kri- teriene for slike unntakstilfeller vil bli nær- mere presisert av Finansdepartementet i sam- råd med Industridepartementet.

Så lenge ordningen ikke går i regnskaps- messig balanse, er det behov for at Regjeringen legger opp til styring gjennom årlige ram- mer for garantistillelse.

10.4.3 Håndverks- og småindustrifondets (HSIF) garantier for investeringsformål og driftskreditter

Fondets garantiramme ble opprettet i 1967 med et omfang på 25 mill. kroner. Rammen har siden ikke vært endret.

Fondet kan stille garanti for tre formål:

- Garanti for toppfinansieringslån til investeringsformål, begrenset oppad til kr. 50 000 og dekkende 75 pst. av eventuelt tap.
- Garanti for driftskreditter i tilknytning til investeringskreditt (garantilån) gitt av HSIF, begrenset til kr. 33 000 $\frac{2}{3}$ av investeringskreditt). Garantien gjelder inntil 90 pst. av påløpne tap.
- Selvstendig garanti for driftskreditt maksimert til kr. 100 000. Garantien gjelder inntil 75 pst. av påløpne tap.

For garantiordningene betales det $\frac{1}{4}$ pst. garantiprovisjon p. a. av det til enhver tid garanterte beløp. Garantien bør ifølge fondets statutter sikres med pant, eiendomsforbehold, personlig ansvar for dem som har økonomisk interesse i tiltaket eller på annen måte.

Fondets garantiansvar utgjorde pr. 31. desember 1981 vel 5 mill. kroner fordelt på 62 engasjementer.

Tap på garantiene de tre siste årene beløper seg til vel kr. 100 000. Garantiprovisjonen har for de samme år gitt inntekter på om lag kr. 8 000. En ny garantiordning vil kunne øke både etterspørselen og tapene.

I forbindelse med fremleggelsen av Industrimeldingen, St. meld. nr. 54 for 1980—81 ble det foreslått å etablere en statlig garantiordning for toppfinansiering/driftskreditt i private banker som ledd i et program for nyetableringer. Spørsmålet om å innføre en slik ny ordning har vært vurdert i sammenheng med de eksisterende garantiordninger under Fondet. For å gi Håndverks- og småindustrifondets framtidige garantitilbud en mest mulig enkel og oversiktlig form, har en funnet det mest hensiktsmessig å legge opp til en sanering av de eksisterende ordninger under Fondet, samtidig som det opprettes en generell garantiordning for driftskreditt. Med en slik generell ordning, vurderes det ikke å være behov for en egen garantiordning for nyetableringer under Fondet. Ordningen vil utformes i tråd med de generelle retningslinjer for nye garantier som er omtalt foran. Ordningen vil bl. a. baseres på pro-rata risikodeling med kredittyteren hvor statens ansvar i hvert enkelt lån som hovedregel begrenses til 50 pst. av eventuelle påløpte tap. I visse nærmere spesifiserte låneforhold bør likevel statens ansvar kunne økes til 75 pst. av eventuelle tap. Det bør settes en årlig ramme for garantier under ordningen. Premien for garantier under ordningen bør være 1 pst. p. a.

10.4.4 *Garantiordningen under Distriktenes utbyggingsfond (DUF)*

Fondets virksomhet er regulert ved lov av 18. juni 1965 nr. 11. Etter lovens § 4 har fondet adgang til i den utstrekning Stortinget fastsetter å gi garantier for lån. I all hovedsak gjelder fondets garantier for driftskreditt. I 1980 utgjorde garantier for driftskreditt 99,6 pst. av fondets samlede garantivolum.

Ved utgangen av 1981 garanterte fondet for til sammen 1 086 mill. kroner av en ramme på 1 200 mill. kroner. Garantirammen ble økt til 1 400 mill. kroner våren 1982.

Tap på garantier de siste tre årene har til sammen vært 114 mill. kroner. Inntektene av garantiprovisjonen har over samme tidsrom vært knapt 1,6 mill. kroner. Tap ved garantier vil til vanlig først fremstå flere år etter at garantien er stillet. Med dette utgangspunkt ser en f. eks. at Fondets tap i 1981 svarte til hele 4,4 pst. av garantiansvaret ved utgangen av 1979. Dette forholdstallet er en indikasjon på hva garantiprovisjonen måtte være for at ordningen skulle være selvfinansierende.

For å hindre for sterk vekst i etterspørselen etter garantier fra Fondet, ble vilkårene for slike garantier justert i vår. Det ble bl. a. innført provisjon på hele garantibeløpet fra garantiens ikrafttreden. Tidligere ble provisjon først krevd etter 4 år, samtidig som garantier på under kr. 100 000 var helt fritatt for garantiprovisjon. Provisjonssatsen ble samtidig hevet fra $\frac{1}{4}$ pst. p. a. til $\frac{1}{2}$ pst. p. a.

Bl. a. i lys av de betydelige tapene under ordningene bør denne provisjons-sats i hvert fall heves til 1 pst. p. a. for slike garantier med sikte på å øke bidraget til tapsdekning og for å begrense etterspørselen etter garantier noe. Det bør videre legges opp til en årlig ramme for garantitilsagn. Alle garantier bør gis på pro-rata basis, og statens ansvar begrenses til 50 pst. av de garanterte lån, 75 pst. i spesielle tilfeller. Kriteriene for unntak fra 50 pst. regelen bør spesifiseres nærmere av Finansdepartementet i samråd med Kommunaldepartementet og Distriktenes utbyggingsfond.

10.4.5 *Selskapet for industrivekstanlegg (SIVA)*

Formålet med selskapet er å delta i planleggingen av industriområder og reising av industribygg. Virksomheten må ses i nær sammenheng med de tiltak som hører inn under Distriktenes utbyggingsfond.

Staten garanterer for de lån SIVA tar opp

på obligasjonsmarkedet til finansiering av utbygging av industrivekstanlegg. Omfanget av SIVA's virksomhet reguleres gjennom Stortingets fastleggelse av en øvre ramme for statens garantier. Det betales nå ingen provisjon for statsgarantier ved låneopptak.

Innskuddskapitalen i SIVA er fullt utbetalt av staten og tap ved virksomheten belastes den statlige innskuddskapitalen.

Det har vært en forutsetning at SIVA skal drives forretningsmessig. Som en følge av at det ikke betales provisjon for statsgaranti for innlån får en imidlertid ikke frem et bilde av kapitalkostnadene i selskapet. Det finner sted en fullstendig statlig subsidiering som også bør komme til uttrykk.

En går derfor inn for at det i fremtiden blir krevet en provisjon på 0,75 pst. p. a. for statsgarantier til selskapet slik som for statselskaper. Dette vil kunne innebære økt behov for innskuddskapital i SIVA. Men det vil samtidig bidra til at den reelle statlige subsidiering av selskapet uttrykkelig fremgår i statsbudsjettet.

For at myndighetene skal få en mest mulig hensiktsmessig styring med SIVA's virksomhet, bør det legges opp til en årlig ramme for statsgaranti for selskapsoppåning.

10.4.6 Garanti-Instituttet for Eksportkreditt (GIEK)

Instituttet administrerer i dag følgende tre store garantiordninger:

- Statsgaranti ved eksport (den alminnelige ordning).
- Statsgaranti ved eksport til og investeringer i utviklingsland (særordningen).
- Statsgaranti til sikring av tap som følge av endringer i valutakurser (kursgarantiordningen).

Fullmakten til å stille statsgaranti under disse ordningene gis for tre år av gangen. Den nåværende fullmakt utløper 30. juni 1983. Rammene under særordningen og kursgarantiordningen ble utvidet våren 1982. Etter dette er samlet ramme 32 000 mill. kroner, fordelt med 15 000 mill. kroner på en alminnelig ordning, 12 000 mill. kroner på særordningen og 5 000 mill. kroner på kursgarantiordningen.

Tapene ved instituttets garantiordninger er sterkt stigende. For 1981 var erstatningsutbetalingene om lag 183 mill. kroner. For 1982 og 1983 kan netto erstatningsutbetalingene nå anslås til henholdsvis om lag 500 mill. kroner og om lag 750 mill. kroner. En del av disse tapene vil trolig kunne gjenvinnes senere.

Den alminnelige ordning

Det gis eksportkredittgaranti til dekning av kommersiell og politisk risiko. Instituttets ansvar utgjør ved kommersiell risiko normalt 80 pst. av tap, og ved politisk risiko normalt 90 pst. av tap. Imidlertid stiller GIEK ved eksport av kapitalvarer 100 pst. garanti overfor den långivende institusjon som vanligvis er A/S Eksportfinans. Ved f. eks. kommersiell risiko har imidlertid GIEK 20 pst. regress overfor eksportbedrifter. Disse er ofte ikke i stand til å betale regresskravet. Det samlede effektive ansvar under denne ordningen var pr. 31. desember 1981 5 358 mill. kroner. Da er tilsagte men ennå ikke benyttede garantier holdt utenfor.

Garantipremiene ble noe oppjustert i januar 1982. Premiene ble da samtidig bedre tilpasset risikostrukturen. Inntektene er imidlertid langt fra tilstrekkelige til å dekke erstatningene som påløper. I 1981 kan dette forholdet illustreres ved at tap under ordningen var 148 mill. kroner og inntekter av garanti-provisjon bare 58 mill. kroner. Det er grunn til å regne med at dette forholdet vil vedvare og forsterkes i de nærmeste årene. Dette vil gjelde selv med den heving av premiene som nå er foretatt, og selv om det foretas ny oppjustering av premiene.

Finanskomitéen i Stortinget har forutsatt at denne ordning skal være selvfinansierende. Det vises her til finanskomitéens enstemmige uttalelse i Innst. S. nr. 251 for 1979—80 og til komitéens flertallsuttalelse — alle unntatt representanten Carl I. Hagen — i Innst. S. nr. 229 for 1981—82.

Imidlertid er dette forbundet med problemer på grunn av de veldige tap som instituttet nå lider ved tidligere engasjementer. Premiene for nye garantier kan ikke settes så høyt at inntektene dekker de totale tap, da garantiene tidligere ble gitt uten anledning til å oppjustere garantipremien på løpende garantier. En kan derfor ikke se bort fra at det kan bli aktuelt for Regjeringen på et senere tidspunkt å foreslå en større engangsbevilgning over statsbudsjettet til dekning av tap i GIEK. Dette forhindrer likevel ikke at selvfinansieringsprinsippet blir gjort gjeldende allerede nå for garantier som heretter stilles. Selvfinansieringsprinsippet bør knytte seg til den kommersielle risiko. En rimelig del av premien må imidlertid gå til dekning av politisk risiko.

Det er videre nødvendig at det ordinære kredittmarked i fremtiden kommer inn og deler risikoen ved eksportkredittgarantier med staten på pro-rata basis. Den risiko som tas av det ordinære kredittmar-

ked må være reell, jfr. omtalen av pro-rata garantier i avsnitt 10.2 ovenfor. Det kan her bli aktuelt å differensiere selve proratasatsen mellom den politiske risiko og den kommersielle risiko. Ved å trekke inn private kredittinstitusjoner, herunder også utenlandske, vil en for det første oppnå å få en bedre risikovurdering enn i dag. For det andre vil en få en bedre løpende oppfølging av det enkelte engasjement og en mer effektiv inn-drivelse ved mislighold. En vil her minne om at det som oftest vil være utenlandske kredittinstitusjoner (banker, forsikring o.l.) som best vil kunne vurdere den utenlandske kjøpers kredittverdighet.

Det bør vurderes om det for fremtiden skal tas formelt forbehold om å justere premiene på løpende garantier innenfor en viss maksimumsgrense, men dette prinsipp vil i så fall bli praktisert på en fleksibel måte. Dersom dette prinsipp ikke blir lagt til grunn vil det i realiteten innebære at selvfinansieringsprinsippet måtte oppgis eller modifiseres i strid med forutsetningene.

Særordningen

Garanti gis på særlige vilkår under denne ordningen for eksport til eller investeringer i utviklingsland. En forutsetning for at garanti kan gis er at transaksjonen vurderes som egnet til å fremme økonomisk vekst i disse landene.

Eksportgarantier kan gis under denne ordningen når kredittvilkår eller risikoforhold tilsier at transaksjonen ikke er egnet til dekning under den alminnelige ordning, dvs. at risikoen er for høy. Ordningen dekker her både politisk og kommersiell risiko.

Investeringsgarantier gis overfor investor mot tap som følge av ekspropriasjon, konfiskasjon m. v., ødeleggelse av formue ved krigshandlinger m. v. og ulike former for betalingsforbud (politisk risiko).

For eksportgarantier beregnes det i dag et administrasjonsgebyr. Det kan også beregnes en risikopremie, noe som gjøres i mindre grad. For investeringsgarantier utgjør samlet vederlag 0,7 pst. p. a.

Det samlede effektive ansvar under denne ordningen var pr. 31. desember 1981 4 415 mill. kroner. Da er tilsagte men ennå ikke benyttede garantier holdt utenfor.

Den sterke økingen i engasjementene de senere år har nå ført til at erstatningene begynner å påløpe og overstige premiene. I 1981 ble det betalt erstatninger på i alt

35,5 mill. kroner. Garantipremier innbrakte vel 21 mill. kroner. De fremtidige tap må dessverre ventes å bli store.

Særordningen er ikke forutsatt å være selvfinansierende. Eventuelle tap utover fondsavsetninger dekkes ved bevilgninger over Utenriksdepartementets budsjett til utviklingshjelp, eventuelt ved særlige bevilgninger over Handelsdepartementets budsjett. Risikoen for tap under garantiene gitt ved f. eks. eksport av skip under den såkalte skips-eksportkampanjen er betydelig og gir trolig en stor belastning i årene fremover. Risikoen knytter seg både til betalingsevnen for de prosjekter garantiene er knyttet til og til at et stadig større antall av utviklingslandene har betalingsproblemer.

GIEK har avslått å gi garantier til enkelte betalingssvake land og søker å konsentrere garantigivningen til de mer betalingsdyktige land. I den grad dette gir en konsentrasjon om mer betalingsdyktige utviklingsland er en også innstilt på å oppkreve normale premier. Disse tiltak vil trolig dempe risikoen, gi bedre styring med garantigivningen og redusere tapene under ordningen. Finanskomitéen sa seg nylig i sin innstilling om økingen i rammen enig i disse tiltakene (jfr. Innst. S. nr. 225 for 1981—82). I tilknytning til statsbudsjettet for 1983 har en også satt av 145 mill. kroner på Utenriksdepartementets budsjett til dekning av tap, mot tidligere 20 mill. kroner i årlige avsetninger. Det må i tiden fremover bli utvist varsomhet med å gi garantier til store utviklingsprosjekter. Dette er spesielt viktig for land med en betalingsdyktighet som kan trekkes i tvil.

Kursgarantiordningen

Kursgarantiordningen ble betydelig endret i vår. Tidligere var ordningen utformet slik at den gav skjev risikofordeling i den betydning at det var svært sannsynlig at staten ville bli påført tap. Det var også liten stimulans til å nytte det ordinære terminmarked. Ved endringene i vår, som Stortinget sluttet seg til i tilknytning til at garantirammen ble økt fra 2 000 til 5 000 mill. kroner, ble begge disse forhold i noen grad rettet opp. Etter hvert som det ordinære terminmarkedet og forsikringsmarkedet utvikles videre, må det være et siktemål å nedtrappe ordningen ytterligere med sikte på en gradvis avvikling.